



# Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015

Kansainvälinen työvoima -projekti 2011–2013

ELLINOORA NEITOLA | ANITA SALONEN





# Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015

Kansainvälinen työvoima -projekti

**ELLINOORA NEITOLA**

**ANITA SALONEN**

**RAPORTEJA 82 | 2012**

**KAINUUN MAAHANMUUTTOTYÖN LINJAUKSET 2012–2015  
KANSAINVÄLINEN TYÖVOIMA -PROJEKTI 2011–2013**

**Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus**

**Taitto: Anne Räisänen/Kopijyvä, Kuopio**

**Kuvat: Ville Kinnunen**

**Painopaikka: Kopijyvä, Kuopio**

**ISBN 978-952-257-605-7 (painettu)**

**ISBN 978-952-257-598-2 (PDF)**

**ISSN-L 2242-2846**

**ISSN 2242-2846 (painettu)**

**ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)**

**URN:ISBN:978-952-257-598-2**

**[www.ely-keskus.fi/julkaisut](http://www.ely-keskus.fi/julkaisut) | [www.doria.fi/ely-keskus](http://www.doria.fi/ely-keskus)**

## Sisältö

<b>1. Lähtökohdat</b> .....	<b>7</b>
Kainuun väestö- ja työllisyyskehitys .....	8
Suomen maahanmuuttopolitiikka ja maahanmuuttoa koskeva lainsäädäntö.....	9
<b>2. Maahanmuutto ja maahanmuuttotyö Kainuussa</b> .....	<b>12</b>
<b>3. Linjaustyö</b> .....	<b>14</b>
Työpajat .....	14
<b>4. Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset</b> .....	<b>15</b>
Osaaminen ja koulutus .....	16
Elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen .....	17
Toimintaympäristö .....	18
<b>5. Maahanmuuttotyön linjausten toteutus ja seuranta</b> .....	<b>21</b>
Toteutus .....	21
Seuranta .....	21
<b>Sanasto</b> .....	<b>22</b>
<b>Lähteet</b> .....	<b>27</b>
<b>Liitteet</b> .....	<b>28</b>





Shabulinzenze Rugende, kavereiden kesken Moise, pelaa tammea.

# 1. Lähtökohdat

Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset ovat alueellinen tarkennus valtakunnallisiin maahanmuutto-ohjelmiin, joista keskeisimpiä ovat hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma (2006) ja Kataisen hallituksen hallitusohjelma (2011). Alueellisesti Kainuun maahanmuuttotyölinjaukset kytkeytyvät Kainuun maakunta-kuntayhtymän laatimaan maakuntaohjelmaan sekä Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiaan. Kainuulla ja Pohjois-Pohjanmaalla on yhteinen maahanmuuttopäällikkö sekä maahanmuuttoasiaintoimikunta.

Maahanmuuttotoimijoiden yhteisenä tavoitteena ja linjausten keskeisenä ajatuksena on, että maahanmuutto nähdään osana positiivista väestökehitystä Kainuussa. Linjauksia laatineen työryhmän tavoitteena on ollut tehdä maahanmuuttotyön strategiset linjaukset kainuulaisista lähtökohdista, kainuulaiseen maahanmuuttotyöhön sopiviksi. Linjausten tarkoituksena on toimia pohjana kaikelle maahanmuuttotyölle Kainuussa; ne ovat kainuulaisten maahanmuuttotoimijoiden yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan maahanmuuttotyötä Kainuussa tulisi viedä. Konkreettiset tavoitteet ja vastuualueet määritetään erillisessä toimenpidesuunnitelmassa, joka laaditaan laajassa yhteistyössä alueen maahanmuuttotoimijoiden kans-

sa maahanmuuttotyön linjausten pohjalta.

Linjauksia laatinut työryhmä näki tärkeäksi tunnustaa ja tunnustaa, että vaikka Kainuun alueen maahanmuuton ja maahanmuuttotyön kehittämisessä elinkeinoelämän tarpeet ovat keskeisessä roolissa, on maahanmuuttajan kotoutuminen kokonaisvaltainen prosessi, jota tulee tukea; samalla tuetaan myös maahanmuuttajan työllistymismahdollisuuksia. Kotoutuminen on moniulotteinen prosessi, joka kattaa taloudellisen, sosiaalisen, kulttuurisen ja poliittisen sopeutumisen ja toiminnan. Kotoutuminen on nähtävä vastavuoroisena ja kahdensuuntaisena prosessina, jossa enemmistö- ja vähemmistöryhmät vaikuttavat toisiinsa. (Perhoniemi & Jasinskaja-Lahti 2007, 21–29.) Kotoutumiseen käytettävät resurssit antavat maahanmuuttajalle mahdollisuuden sekä hyvän pohjan osallistua tasavertaisena kuntalaisena tulevaisuuden Kainuun rakentamiseen.

Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset toteutettiin osana Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) hallinnoimaa Kansainvälinen työvoima -projektia. Projektia rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

## Kainuun väestö- ja työllisyyskehitys

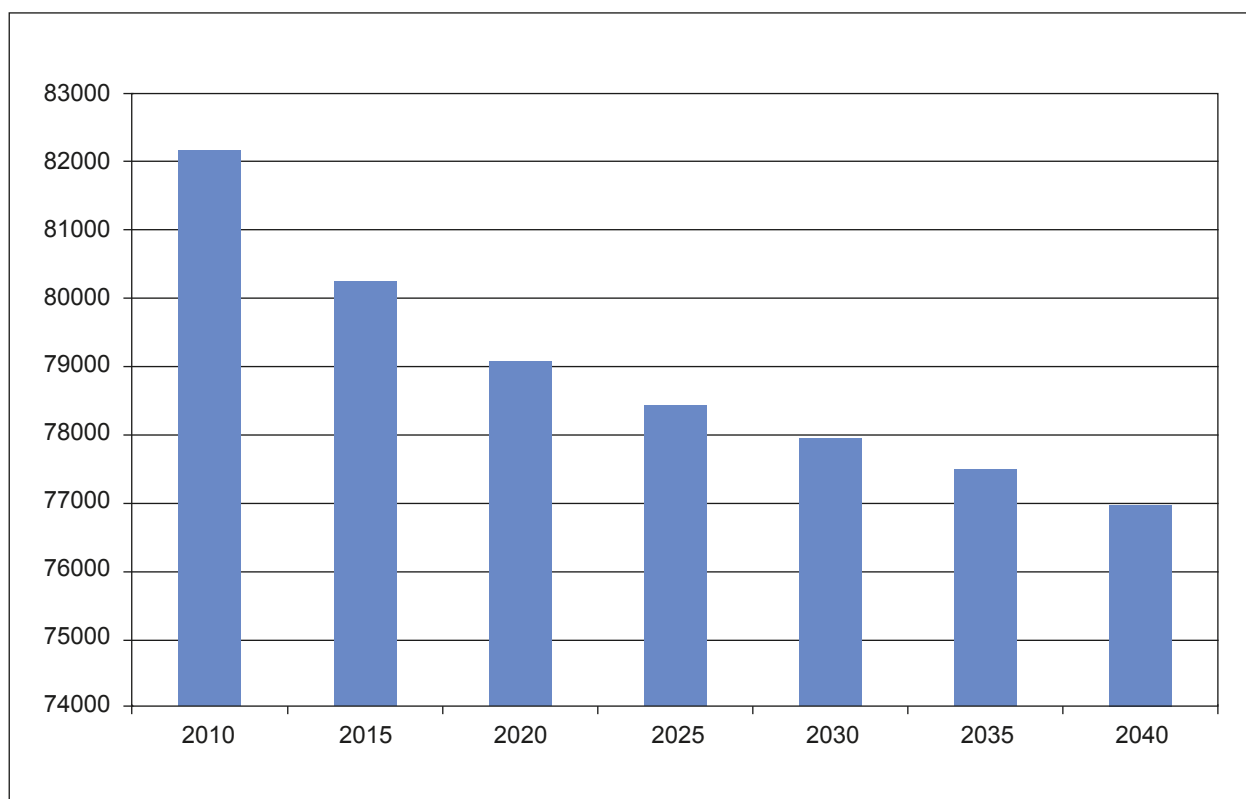
Ennusteiden mukaan Kainuussa väki vanhenee ja erityisesti nuorten poismuutto Kainuusta on merkittävää. Väestöennusteen mukaan Kainuun väkiluku pienenee vuodesta 2010 (82 181 henkilöä) vuoteen 2030 (77 936 henkilöä) mennessä 4 245 henkilöllä. Vuonna 2010 Kainuun väestö väheni suhteellisesti eniten (0,7%) koko maassa. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan laskeva suhdanne jatkuu Kainuussa vuoteen 2040 asti kaikissa muissa kunnissa paitsi Kajaanissa ja Sotkamossa. Kainuun ikärakenteen ennustetaan muuttuvan rajusti vuoteen 2040 mennessä. Yli 65-vuotiaiden osuuden ennustetaan kasvavan huomattavasti samaan aikaan kun lasten ja nuorten sekä työmarkkinoille tulevien määrä vähenee. Väestön vähenemiseen vaikuttaa osaltaan myös pitkään jatkunut muuttotappio etenkin harvaan asutuilla alueilla. Maakuntakeskuksessa Kajaanissa väestökehitys on vakaampaa. (Tilastokeskus).

Työ- ja elinkeinoministeriön ennusteiden mukaan työllisten määrä vähenee Kainuussa vuosien 2011–2020 välillä noin neljä prosenttia (1 500 henkilöä). Kainuussa avautuu arvioiden mukaan vuosien 2011–2020 aikana noin 7 900 työpaikkaa. Eniten kasvavia

toimialoja ovat mineraalien kaivu (+1 000 henkilöä), terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut (+300 henkilöä) ja kiinteistö-, vuokraus-, tutkimus- ja liikenne-elämän palvelut (+100 henkilöä). Mineraalien kaivu -toimiala kasvaa seuraavan kymmenen vuoden aikana jopa 20 prosenttia, mikä on suhteellisesti enemmän kuin missään muualla Suomessa. Kainuun työllisten määrän kehityssennusteessa korostuu etenkin kaivosklusterin toimialojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kasvunäkymät. (Leveälähti ja Järvinen, 2011).

Työ- ja elinkeinoministeriössä arvioidaan, että vuosien 2011–2020 aikana avautuvat työpaikat syntyvät valtaosassa toimialoja poistuman kautta. Etenkin elintarvikkeiden, juomien ja tupakan valmistuksen työpaikat syntyvät lähes kokonaisuudessaan työvoimapoistuman kautta. Sen sijaan mineraalien kaivu -toimialan avautuvista työpaikoista jopa 91 prosenttia syntyy työllisten määrän kasvukysynnästä. Mineraalien kaivu -toimialan työllisyyden räjähdysmäistä kasvua pidetään merkittävänä alueellisena rakennemuutoksena; ennusteiden mukaan avautuvia työpaikkoja syntyy 2020-luvulle mennessä kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2010 alalla oli työllisiä. (Leveälähti ja Järvinen, 2011).

Kainuussa uuden työvoiman kokonaistarjonta alittaa alueelta valmistuneiden määrän eikä riitä kattamaan määrällisesti avautuvien työpaikkojen ennus-







Maahanmuuttajia opiskelemaan suomen kieltä Kainuun monikulttuurinen toimintakeskus Monikassa.

tettua määrää. Kainuussa uuden työvoiman tarve on 2010-luvulla erityisen kriittistä ammattikoulutuksen suorittaneiden osalta. Ammatillisen koulutuksen osajien riittävyys on kriittistä varsinkin tekniikan ja liikenteen ammattilaisten kohdalla. Ammattikorkeakoulutuksen osajien vaje on noin 300 henkilöä. Kainuun osaamistarjonnan haasteena on tuottaa itse ja saada muilta alueilta tai maahanmuuton kautta erityisesti ammatillisen koulutustason terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden sekä kaivosteollisuuden ammattilaisia. (Leveälähti ja Järvinen, 2011).

Väestökehityksen vuoksi osaavan työvoiman saatavuuteen tulevaisuudessa on kiinnitettävä huomiota jo nyt. Työvoiman saatavuuteen liittyviin haasteisiin haetaan ratkaisua maakunnan houkuttavuuden, koulutuksen ja koulutusmahdollisuuksien kehittämisen ja työvoimareservien tehokkaamman hyödyntämisen avulla. Koska myös muut Suomen maakunnat ja Euroopan maat kilpailevat osaavasta työvoimasta, on Kainuun huolehdittava maakunnan vetovoimaisuudesta. Maahanmuuttolinjauksia laadittaessa työpajoissa todettiin, että Kainuun vetovoimatekijöitä ovat kaunis luonto, positiivinen asenneilmapiiri, moninaisuuden hyödyntäminen ja arvostaminen, turvallinen elinympäristö ja hyvä elämisen laatu. Näitä ominai-

suuksia tulee korostaa ja entisestään kehittää maakunnan vetovoimaisuuden turvaamiseksi.

## Suomen maahanmuuttopolitiikka ja maahanmuuttoa koskeva lainsäädäntö

Hallituksen ensimmäinen maahanmuuttopoliittinen ohjelma julkaistiin vuonna 1997. Ohjelmassa painotettiin ensisijaisesti pakolaisiin liittyviä kysymyksiä. Vuonna 2006 julkaistussa Vanhasen hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa yleisenä tavoitteena on määritellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopolitiikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä torjua maahanmuuttoon liittyviä uhkia. Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteisiin sisältyy ajatus aktiivisesta maahanmuuttopolitiikasta. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006).

Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa (2011) tavoitteeksi asetetaan maahanmuuttopolitiikan linja, joka tukee suvaitsevan, turvallisen ja moniarvoisen Suomen rakentamista sekä lisää Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. Hallituksen tavoitteena on turvata maahanmuuttopolitiikalla hallitut työmarkkinat sekä yhtäläiset oikeudet työntekijöille kansainvälistyvillä ja

avoimilla työmarkkinoilla. Hallitusohjelman linjausten mukaisesti vuoden 2012 alusta työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnistynyt Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -hanke, jossa määritellään Suomeen kohdistuvaa muuttoliikettä lähitulevaisuudessa sekä linjataan maahanmuuttoa, kotoutumistoimia, työmarkkinoita ja korkeakouluja koskevia tavoitteita. Hanke on yksi hallitusohjelman kärkihankkeita. Maahanmuuton strategia laaditaan hallituksen hyväksyttäväksi 31.1.2013 mennessä.

Keskeisimmin maahanmuuttoa koskevat lait ovat ulkomaalaislaki (301/2004) ja laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Ulkomaalaislain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lisäksi tarkoituksena on edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Ulkomaalaislakia sovelletaan ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa. Ulkomaalaislakiin ollaan lisäämässä (HE 3/2012) työnantajansanktiodirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät välittömät muutokset. Työnantajansanktiodirektiivin tavoitteena on kieltää Euroopan Unionin alueella laittomasti oles-

kelevien kolmansien maiden kansalaisten työhönotto laittoman maahanmuuton torjumiseksi.

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tukee ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on lisätä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Laissa säädetään, että kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröitynyt työnhakijaksi TE-toimistoon. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi. Kunta ja TE-toimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa



Suomessa sekä henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti.

Laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) säädetään, että kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea paikallisesti ja seudullisesti kansainvälisyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä edistää myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien välillä. Tavoitteena on edistää hyviä etnisiä suhteita ja kulttuurien välistä vuoropuhelua sekä maahanmuuttajaryhmien osallisuutta. Maahanmuuttajaväestön tarpeet ja kotoutumisen edistäminen on otettava huomioon kunnan ja muiden paikallisten viranomaisten yleisessä suunnittelussa, toiminnassa ja seurannassa. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

tuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

Lain mukaan (laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) ELY-keskusten vastuulla on toimialueellaan maahanmuuttajien kotoutumisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta. ELY-keskusten tehtävänä on kuntien tukeminen ja neuvonta kotoutumisen edistämisessä. Lisäksi ELY-keskuksen tehtäviin kuuluu TE-toimistojen ohjaus, neuvonta, tukeminen ja osaamisen kehittäminen kotouttamisessa ja työllistymisen edistämisessä. ELY-keskus vastaa myös maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen suunnittelusta, hankinnasta ja valvonnasta, pakolaisten kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatimisesta ja toimeenpanosta, ilman huoltajaa maassa asuville lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta ja niiden toiminnan valvomisesta sekä hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämisestä.

## 2. Maahanmuutto ja maahanmuuttotyö Kainuussa

Suomella on pitkä historia siirtolaisia lähettävänä maana, sillä aikaisemmin suomalaiset ovat muuttaneet muihin länsimaihin etsimään parempia työmahdollisuuksia (Heikkilä & Pikkarainen 2008, 42). Perinteisesti Suomi on ollut maastamuuttomaa, mutta 1980-luvulta lähtien muuttotase on alkanut kääntyä positiiviseksi ja Suomesta on tullut maahanmuuttomaa. Suomessa on alettu käymään kiivaampaa keskustelua maahanmuuton haitoista ja hyödyistä. (Pekala 2004, 1.)

Vuoden 2011 lopussa Kainuussa asui 1 395 ulkomaalaista (Tilastokeskus). Kainuuseen muutetaan ulkomailta työn perässä, mutta myös perhesyistä. Työperusteisella maahanmuutolla tarkoitetaan työvoiman rekrytointia ulkomailta pääasiassa Kainuun elinkeinoelämän tarpeisiin. Töihin tullaan joko pysyvästi tai määräaikaisesti projekteihin, keikkatöihin. Työperusteinen, kuin myös perheperusteinen muutto suuntautuu Kainuuseen paljolti Venäjän lähialueilta. Vapaan liikkuvuuden periaatteella työvoimaa tulee Kainuuseen myös EU- ja ETA-maista.

Kajaanin ammattikorkeakoulussa on kolme vieras-kielistä koulutusohjelmaa: Degree Programme in International Business, Degree Programme in Tourism ja Degree Programme in Sports and Leisure Management, joissa opiskelee vuosittain noin sata tutkintotavoitteista ulkomaalaista opiskelijaa. Tämän lisäksi Kajaanin ammattikorkeakouluun saapuu vuosittain keskimäärin 70 vaihto-opiskelijaa Kajaanin ammattikorkeakoulun yhteistyökouluista. Kajaanin ammattikorkeakoululla on merkittävä alueellinen rooli kainuulaisen elinkeinoelämän kehittymisen ja kansainvälistymisen tukemiseen tarvittavan osaamisen, osaajien sekä tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan saatavuuden varmistajana. Kansainväliset opiskelijat on nähtävä entistä enemmän potentiaalisina tulevaisuuden kainuulaisina.

Ammattikorkeakoulun lisäksi toisella asteella on merkittävä rooli kansainvälisessä koulutautumisessa. Ammatillisessa koulutuksessa on Kainuun alueella asuvia ja lähialueilta koulutukseen tulevia nuoria ja aikuisia maahanmuuttajia lukuvuosittain 100–150

henkilöä. He ovat sijoittuneet tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen (MAVA) ja kotoutumiskoulutukseen. Kainuun ammattiopistossa ammatillisessa koulutuksessa oleellisia ovat pitkät työssäoppimisjakso, joiden ansiosta työelämä tulee tutuksi maahanmuuttajalle ja maahanmuuttaja tutuksi työelämälle.

Humanitaarista maahanmuuttoa, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita on lähinnä Kajaanin seudulla, koska Kainuun kunnista vain Kajaanin kaupungilla on voimassa oleva sopimus kiintiöpakolaisten vastaanotosta valtion kanssa. Myös muilla kunnilla on mahdollisuus tehdä ELY-keskuksen kanssa sopimus pakolaisten vastaanotosta. Kotoutumispalveluista aiheutuvien kustannusten kunnille maksettavien korvausten ehtona on uuden kotouttamislain (1386/2010) mukainen voimassaoleva kotouttamisohjelma ja sopimus ELY-keskuksen kanssa pakolaisten vastaanotosta.

Kajaanissa toimii myös Kajaanin kaupungin hallinnoima turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus. Vastaanottokeskus aloitti toimintansa Kajaanissa vuonna 1999 laitoksikönnä. Tällä hetkellä Kajaanin vastaanottokeskus toimii odotusajankeskuksena asuntopohjaisesti (hajautetusti) satapaikkaisena yksikkönä, mutta paikkalukua voidaan tarvittaessa lisätä maahanmuuttoviraston ohjeistuksella 250 paikkaan asti. Toiminta perustuu Kajaanin kaupungin ja TE-keskuksen<sup>1</sup> solmimaan toistaiseksi voimassa olevaan sopimukseen. Yksikkö järjestää kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 746/2011) edellyttämiä ja sisäasiainministeriön alaisen maahanmuuttoviraston antamien ohjeistuksien mukaisia palveluita turvapaikanhakijana maahan saapuville henkilöille.

Suurin osa Kainuussa asuvista ulkomaalaisista on työkäisiä, mutta työllistyminen ilman riittävää suomen kielen taitoa, Suomessa hankittua täydennyskoulutusta tai ammattitutkintoa on osoittautunut haastavaksi. Olennaista on myös, että maahan muuttava ulkomaalainen integroituu Kainuuseen. Kainuun ELY-keskus järjestää yhteistyössä alueen TE-toimistojen

<sup>1</sup> Vastaanottokeskusten ohjaus ja koordinointi on vuoden 2010 alusta siirtynyt TE-keskuksilta/Ely-keskuksista maahanmuuttovirastolle (Migri).





Annaliisa Nze (vas.) ja äitinsä Laurreta Nze.

kanssa maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta moduulimuotoisena. Kotoutumiskoulutusta järjestetään aikuisille, kotoutumislain piirissä oleville maahanmuuttajille. Koulutus on pääsääntöisesti työvoimapolitiittista koulutusta ja sen tarkoituksena on kehittää maahanmuuttajien suomen- tai ruotsinkielen taitoa sekä yhteiskunnan tuntemusta. Pää tavoitteena on, että kotoutumiskoulutuksen läpi käynyt opiskelija joko työllistyy tai siirtyy ammatilliseen tai muuhun sopivaan koulutukseen. Kainuun ELY-keskuksen tilaama ”Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen moduulimallin ulkoinen arviointi” ilmestyi keväällä 2012. Kotoutumiskoulutusta kehitetään ulkoisen arvioinnin tulosten ja kehittämisehdotusten pohjalta.

Sisäasianministeriö on laatinut vuonna 2010 valtakunnallisen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategian. Pääpaino strategiassa on humanitäarisessä maahanmuutossa, joskin kotouttamisen osalta linjaukset koskevat kaikkia maahanmuuttajia – maahantulon syystä riippumatta. Sisäministeriön ja ELY-keskusten välisissä tulossopimusneuvotteluissa on sovittu, että jokainen ELY-keskus laatii vastaavasti alueellisen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategian vuoden 2012 aikana. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-

keskusten yhteinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia -asiakirja on laadittu Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen asettaman maahanmuuttoasiointoimikunnan ohjauksessa. Strategian toimeenpanosta vastaavat maakunnalliset toimijat tehtäviensä mukaisesti, ja strategian toteutusta aluetasolla seuraa maahanmuuttoasiointoimikunta ja ELY-keskuksen toimintaa maahanmuuttoasioissa ohjaavat ministeriöt (sisäasianministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö). (Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia.)

Lisäksi Kainuussa kunnat laativat yhteistä kotoutumisohjelmaa yhdessä eri toimijoiden, oppilaitosten, maakunnan ja valtion viranomaisten kanssa. Kuntien yhteisellä kotoutumisohjelmalla tavoitellaan eri viranomaisten saumatonta yhteistyötä maahanmuuttajien kotoutumisessa. Kotoutumisohjelmat ovat kunnille lakisääteisiä (laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010). Laki velvoittaa, että kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotoutumisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkastetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.





Annaliisa Nze.

### 3. Linjaustyö

Kainuun maahanmuuttotyön linjausten suunnittelu aloitettiin keväällä 2011 laaja-alaisessa yhteistyössä maakunnan eri toimijoiden kanssa. Ensimmäinen suunnittelukokous pidettiin 17.8.2011. Varsinaiset linjaukset laadittiin syksyn 2011 aikana kolmessa työpajassa, joiden vetämisestä vastasi konsulttitoimisto Koulutusavain Oy. Työpajojen välillä tehtyä työtä kommentoitiin ja vietiin eteenpäin välitehtävien avulla.

Kainuun maahanmuuttotyön linjauksia työstettäessä keskeistä on ollut maahanmuuton kokonaiskuvan haltuun ottaminen. Maahanmuuttoa on ja tulee olemaan; ihmisten liikkuminen on globaalia – Kainuusta lähdetään ulkomaille ja ulkomailta muutetaan Kainuuseen. Maahanmuutto liittyy väestökehitykseen, palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen, työ- ja elinkeinoelämän kehittymiseen – tähän päivään, arkeen ja tulevaisuuteen.

Kainuun maahanmuuttolinjauksia työstäneessä työryhmässä olivat edustettuina seuraavat tahot:

- *Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus)*
- *Kainuun maakunta -kuntayhtymä (sosiaali- ja terveystoimiala, koulutustoimiala, suunnittelu- ja kehittäminen)*
- *Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus)*

- *Länsi-Kainuun työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto)*
- *Kainuun Yrittäjät*
- *Kajaanin kaupunki*
- *Kuhmon kaupunki*
- *Suomussalmen kunta*
- *Etnika Kainuu*
- *Kainuun Nuotta*
- *STTK/Kainuu*
- *Kajaanin Ammattikorkeakoulu*
- *Kajaanin Ammattikorkeakoulun ja Oulun Yliopiston aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut (AIKOPA)*

#### Työpajat

Ensimmäinen työpaja pidettiin 1.9.2011. Työpajassa lähdettiin rakentamaan maahanmuuttotoimijoiden yhteistä näkemystä Kainuun maahanmuuton tulevaisuudesta. Työpajassa määriteltiin maahanmuuttolinjausten lähtökohdat ja tavoitteet. Väestön ikääntyminen, työvoiman määrän vähentyminen ja osaavaan työvoimaan liittyvät kysymykset olivat lähtökohtia linjaustyön aloittamiselle. Kasvava työvoiman tarve edellyttää myös ulkomaisen työvoiman aktiivisempaa huomioimista ja potentiaalinen hyödyntämistä. Toinen työpaja pidettiin 6.10.2011, jossa työstettiin maahanmuuttotyön visiota ja toimintalinjoja. Kolmannessa työpajassa 15.11.2011 keskityttiin teemaakohtaisiin tavoitteisiin, sisältöihin ja keskeisten toimijoiden määrittelyyn. Työpajat toteutettiin erilaisin ryhmätyö- ja toiminnallisin menetelmin.

# 4. Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset

Nämä maahanmuuttotyön linjaukset ovat kainuulaisten maahanmuuttotoimijoiden yhteinen näkemys siitä, miten maahanmuuttotyötä Kainuussa tulisi tehdä ja mihin suuntaan maahanmuuttotyötä tulisi kehittää.

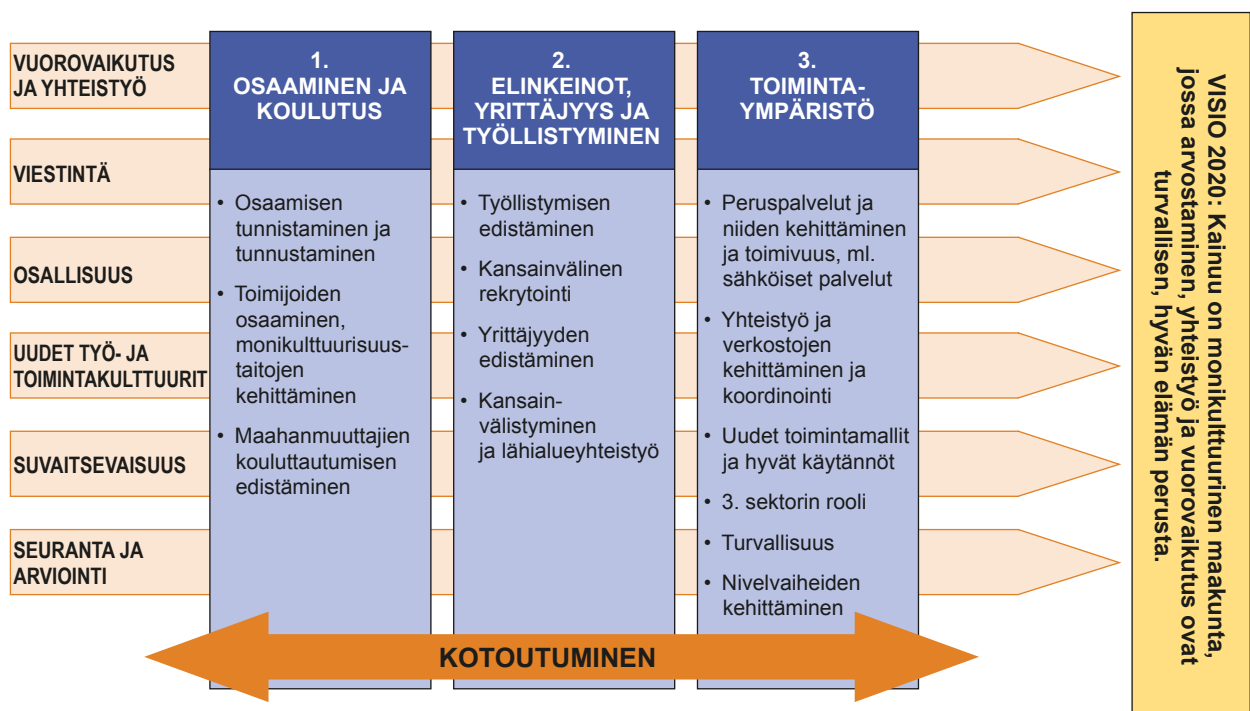
**Visio 2020: Kainuu on monikulttuurinen maakunta, jossa arvostaminen, yhteistyö ja vuorovaikutus ovat turvallisen, hyvän elämän perusta.**

Kainuun maahanmuuttotyön linjauksissa lähtökohdana on kokonaisvaltainen näkemys maahanmuuttoon ja maahanmuuttotyön kehittämiseen. Linjaukset on jaettu kolmeen toimintalinjaan (1. Osaaminen ja koulutus, 2. Elinkeinot, yrittäjyys ja työllistyminen ja 3. Toimintaympäristö), joiden alle on sijoitettu tarkemmat painopistealueet. Koko maahanmuuttotyötä koskevien toimintalinjojen läpileikkaavat toiminnot ja horisontaaliset painopistealueet ovat: vuorovaikutus ja yhteistyö, viestintä, osallisuus, uudet työ- ja toimintakulttuurit, suvaitsevaisuus sekä seuranta ja arviointi. Näiden horisontaalisten painopistealueiden toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota toimintalinjojen painopistealueiden toiminnoissa. Kotoutuminen on nostettu kaiken maahanmuuttotoiminnan keskeisimmäksi tavoitteeksi.

*Kotoutuminen* on moniulotteinen prosessi, joka rakentuu kaikkien kolmen toimintalinjan toiminnoista. Kainuun alueen kunnat laativat kuntien yhteisen kotouttamisohjelman. Kotouttamisohjelmassa määritellään kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden toteuttaminen sekä se miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan myös maahanmuuttajille soveltuvina palveluina. Kotouttamisohjelmassa voidaan lisäksi kiinnittää huomiota hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseen sekä kunnan ja kansalaisyhteiskunnan välisiin yhteistyömuotoihin.

Kainuun alueen maahanmuuttotyö on kokonaisuus, jota eri toimijat toteuttavat. Maahanmuuttotoimijoiden keskinäinen vuorovaikutus ja yhteistyö ovat koko maahanmuuttotyön voimavara. Linjausten käytäntöön tuleminen kannalta viestintä on erityisen keskeisessä asemassa; toimijoiden kesken luodaan maahanmuuttotyötä tukevat viestintämuodot. Viestin tulee kulkea sekä horisontaalisesti, että vertikaalisesti eri toimijoiden välillä.

*Maahanmuuttajien osallisuus* on keskeisessä asemassa maahanmuuttotoiminnassa. Osallisuuteen täyttyy kannustaa ja mahdollisuus osallisuuteen on jatkosakin turvattava. Yrityksiä ja työnantajia tuetaan uusien työ- ja toimintakulttuurien luomisessa, kehittämisessä ja käyttöön otossa. Maahanmuuttajille mahdollistetaan suomalaisen työ- ja toimintakulttuurin omaksuminen.



*Suvaitsevaisuus* rakentuu oikealle tiedolle, jota rakennetaan lisäämällä tietoisuutta erilaisista kulttuureista ja erilaisista ihmisistä. Suvaitsevaisuuden lisääminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa tarvitaan sekä kantaväestön että maahanmuuttajien panosta.

Kainuun maahanmuuttotyön linjausten toteutuksessa ja kehittämisessä seuranta ja arviointi ovat avainasemassa. Tarkemmin linjausten seuranta ja arviointia on avattu myöhemmin omassa kappaleessaan.

## Osaaminen ja koulutus

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä edistää asianmukainen koulutus. Koulutus voi olla joko kokonaan Suomessa hankittu tai aiemmin hankitun osaamisen pohjalta Suomessa täydennetty. Täydennyskoulutusta suunniteltaessa on otettava käyttöön aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen. Menestyminen opiskeluissa ja työelämässä edellyttää suomen kielen taitoa, ymmärrystä suomalaisesta kulttuurista ja kainuulaisesta elämäntavasta. Tämän vuoksi olennaista on tehokas ja toimiva kotoutumiskoulutus, johon maahanmuuttajalla

on mahdollisuus päästä mahdollisimman nopeasti maahantulon jälkeen. Työhallinto hankkii ja järjestää maahanmuuttajille kotoutumiskoulutusta, johon sisältyy työelämään tutustumista ja työelämän pelisääntöjen läpikäymistä.

### Tavoitteet ja toimenpiteet:

- **Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen:** Otetaan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen huomioon maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaa laadittaessa. Hyödynnetään osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa aktiivisesti apuna näyttökokeita, pätevyitysmiskoulutuksia sekä tutkintojen rinnastamisprosessia. Tuetaan oppimista kaikissa ikäluokissa.
- **Toimijoiden osaaminen ja monikulttuurisuustaitojen kehittäminen:** Järjestetään koulutusta eri toimijoille ja yrittäjille. Kehitetään aktiivista vuoropuhelua eri toimijoiden välillä sekä ylläpidetään aktiivista kodin ja koulun yhteistyötä. Tarjotaan maahanmuuttajille luonnollisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja kainuulaisen yhteiskunnan kehittämiseen.



Naaman Mohammed (vas.) työskentelee neuvokkina Monikassa.



- **Maahanmuuttajien kouluttautumisen edistäminen:** Järjestetään ja tarjotaan käytännönläheistä kielenopetusta sekä työssäkäyville että työelämän ulkopuolella oleville henkilöille sekä kotoutumiskoulutuksena että omaehtoisina opintoina kotoutumisen aikana. Suomen kielen taito on avainasemassa maahanmuuttajan oman elämän hallinnassa. Järjestetään työelämälähtöistä kotoutumiskoulutusta sekä työvoimapolitiittista koulutusta. Hyödynnetään yritysten mahdollisuus kansainvälistymiseen opiskelijavoimin; toiminta muuttaa asenteita ja edistää opiskelijoiden työllistymistä ja integroitumista alueelle. Annetaan tukea opintopolun suunnittelemisessa mahdollistamalla oppilaitosten, koulutusorganisaatioiden ja työhallinnon yhteistyö.

**Keskeiset toimijat:** Kainuun ELY-keskus<sup>2</sup>, TE-toimistot, Oulun yliopiston Kainuun yksiköt, Kajaanin ammattikorkeakoulu, AIKOPA, kaupungit ja kunnat, Monika<sup>3</sup> ja Kainuun maakunta -kuntayhtymän<sup>4</sup> koulutustoimiala.

## Elinkeinot, yrittäjäyys ja työllistyminen

Tavoitteena on turvata hallitut työmarkkinat sekä yhtäläiset oikeudet kaikille työntekijöille kansainvälistyville ja avoimilla työmarkkinoilla. Nähdään työperäinen maahanmuutto osana osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista koko Kainuun alueella ja toimitaan aktiivisesti työperäisen maahanmuuton edistämiseksi. Maahanmuuttajien työllisyysasteen nostaminen on kaikkien yhteinen tavoite.

### Tavoitteet ja toimenpiteet:

- **Työllistymisen edistäminen:** Tavoitteena on työkäisten työllistyminen. Tuetaan työllistymismahdollisuuksia laaja-alaisesti. Rakennetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa tavoitteelliset ja tehokkaat



Irina Chesnokova työskentelee Kainuun ELY-keskuksessa projektiassistenttina.

kouluttautumis- ja työllistymispolut. Tehdään asennevaikuttamistyötä yrittäjien ja työnantajien kanssa Kainuussa asuvien maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi.

- **Kansainvälinen rekrytointi:** Lisätään EURES-palveluiden tunnettuutta ja hyödynnetään palveluita aktiivisesti kansainvälisessä rekrytoinnissa. Järjestetään kansainvälisen rekrytoinnin koulutuksia työnantajille ja asiantuntijoille. Ollaan aktiivisesti mukana myös EU-alueen ulkopuolelle kohdistuvissa valtakunnallisissa työvoiman rekrytointihankkeissa.

<sup>2</sup> Kainuun TE-toimisto 1.1.2013 alkaen.

<sup>3</sup> Kainuun monikulttuurinen toimintakeskus Monika.

<sup>4</sup> Kainuun maakunta -kuntayhtymän toiminta perustuu vuosiksi 2005–2012 säädettyyn Kainuun hallintokokeilulakiin (laki 343/2003). Ennen kokeilulain päättymistä on käynnistynyt valmistelutyö, jonka aikana selvitetään Kainuun palvelujen tuottamistapa hallintokokeilun jälkeen vuodesta 2013 alkaen. Vuoden 2012 alussa käynnistettiin Kainuun palvelumalliin 2013 valmistelu ilman hallintokokeilua. Kuntajohtajien kokouksessa 8.2.2012 palveluiden toteuttamistavaksi päätettiin valita kahden uuden kuntayhtymän perustaminen: laaja sote ja Kainuun liitto. Soteen sisältyvät perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido, sosiaalitoimi lasten päivähoitoa lukuun ottamatta, erityishuolto sekä ympäristöterveydenhuolto sisältäen eläinlääkintähuollon. Tavoitteena on perussopimusten hyväksyminen kuntien valtuustoissa kesäkuussa 2012.

Hyödynnetään henkilöstöpalveluyritysten osaamista osana kansainvälistä rekrytointiprosessia. Uloteetaan kotoutumispalvelut koskemaan myös työperäisiä maahanmuuttajia.

- **Yrittäjyyden edistäminen:** Tavoitteena on tunnistaa maahanmuuttajissa potentiaaliset yrittäjät. Yrittäjyyskasvatusta ja -koulutusta sekä yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta lisätään. Lisätään Yritys-Suomen tarjoamia yrityksen kasvuun ja kehitykseen liittyvien palveluiden tunnettuutta.
- **Kansainvälistyminen ja lähialueyhteistyö:** Tuetaan yritysten kansainvälistymistä. Hyödynnetään kansainvälistymisen mahdollisuudet Suomessa jo olevien ulkomaalaisten työllistymisen kautta. Kehitetään yrittäjäyhteistyötä Venäjän kanssa. Hyödynnetään ja edistetään opiskelijoiden ja työvoiman liikuvuutta.

**Keskeiset toimijat:** Kainuun maakunta -kuntayhtymä, Yritys-Suomi Kainuu, Kainuun elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus, TE-toimistot, kaupungit ja kunnat, Kainuun ETU, Kainuun Yrittäjät ja EURES-palvelut.

## Toimintaympäristö

Toimivat ja saatavilla olevat peruspalvelut ovat avainasemassa maahanmuuttajien kotoutumisessa. Hyvin onnistunut kotoutuminen tuo turvallisuuden tunnetta sekä maahanmuuttajien että kantaväestön keskuuteen. Onnistuneella maahanmuuttotyöllä lisätään kantaväestön halukkuutta ja kykyä ottaa vastaan maahanmuuttajat kainuulaiseen yhteiskuntaan ja elämänmenoon. Kotouttamisen edistäminen turvallisuuskysymyksenä on otettu esille myös Kainuun maakunta -kuntayhtymän turvallisuussuunnitelmassa (2010–2012), jossa haasteena nähdään erityisesti tietämättömyys ja maahanmuuttoon liittyvien asioiden ongelmakeskeinen tarkastelutapa. Näihin haasteisiin voidaan vastata oikean tiedon lisäämisellä sekä laajentamalla ja tuomalla uusia näkökulmia maahanmuuttokeskusteluun.

Kainuun alueen maahanmuuttotoimijat tekevät aktiivisesti yhteistyötä laadukkaiden maahanmuuttopalveluiden turvaamiseksi. Kainuulaisten toimijoiden kesken jaetaan hyviä käytäntöjä ja luodaan uusia ja parempia toimintamalleja. Kolmas sektori nähdään arvokkaana maahanmuuttotyön ruohonjuuritason toimijana ja sen toimintamahdollisuuksia tuetaan. Maahanmuuttajien oman kulttuuri-identiteetin arvostami-



Celestine Nkubanan mielestä suomen kieli tuntuu vaikealta.





Suomea oppimassa.

nen ja vahvistaminen ovat tärkeitä maahanmuuttajan oman elämän hallinnassa. Erityistä huomiota kiinnitetään nivelvaiheiden haasteisiin kotoutumisprosessin sujuvuuden turvaamiseksi.

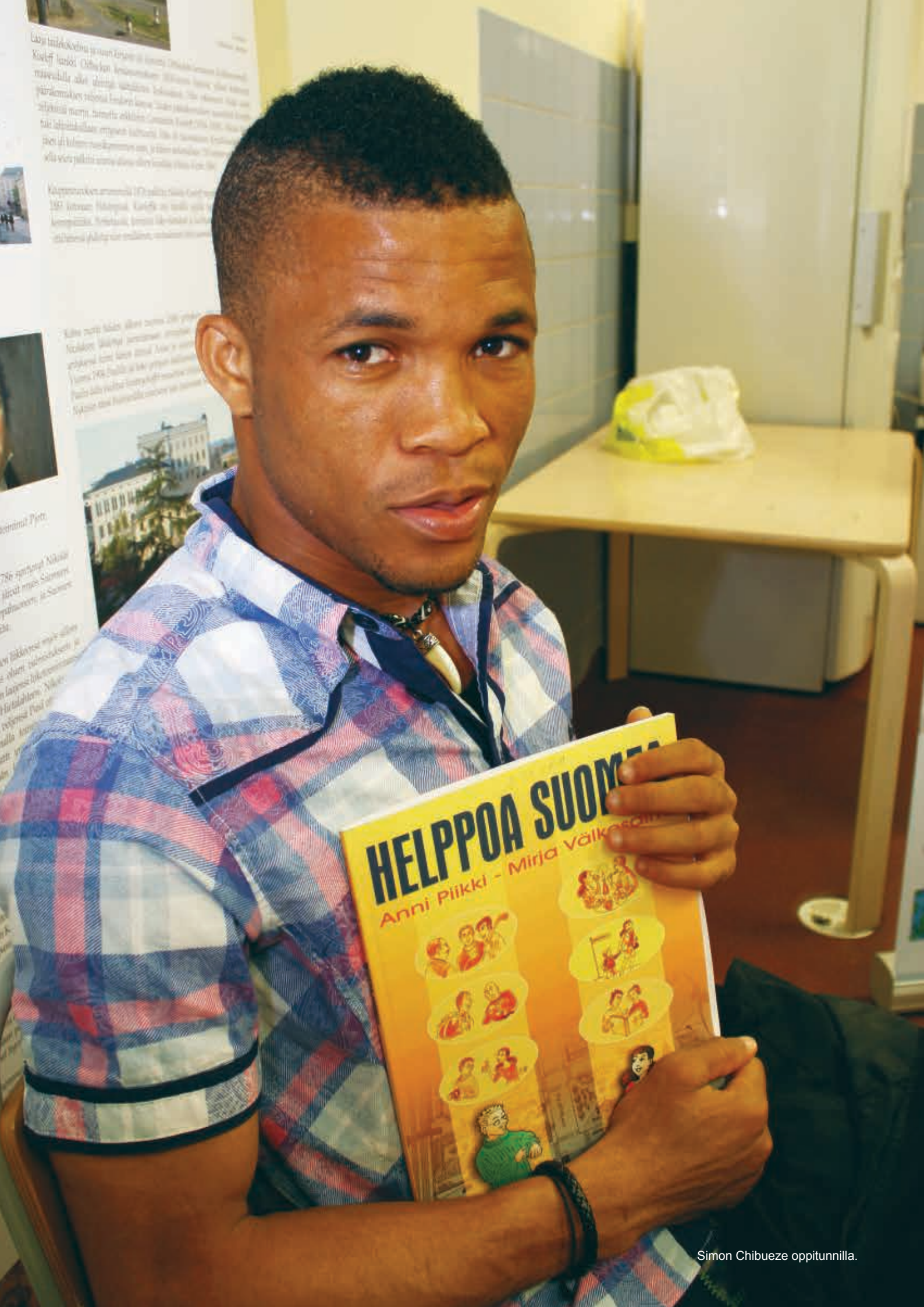
### Tavoitteet ja toimenpiteet:

- **Peruspalvelut:** Tavoitteena on peruspalveluiden ja sähköisten palveluiden kehittäminen ja toimivuuden lisääminen. Ensisijaisena tarpeena on palveluissa kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen. Tätä tuetaan tulkkauspalveluilla sekä omankielisellä ja selkokielisellä materiaalilla. Peruspalveluita järjestettäessä on otettava huomioon pakolaistaustaisten henkilöiden mahdolliset traumatisoivien kokemusten ja kriisien aiheuttamat terveysongelmat. Palveluja on oltava saatavilla myös vajaakuntoisille ja syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille.
- **Yhteistyö ja verkostot:** Ensisijaisena tarpeena on yhteistyön ja verkostojen kehittäminen ja koordinointi. Sovitaan yhteiset toimintamallit ja vastuualueet, joiden mukaan maahanmuuttotyötä Kainuussa toteutetaan.
- **Kolmannen sektorin rooli:** Hyödynnetään ja tuetaan aktiivisesti kansalaisyhteiskuntaa toimintaa.

Keskeistä on tunnistaa kolmannen sektorin osaaminen ja mahdollisuudet toimintaympäristön ja maahanmuuttotyön kehittämisessä. Tuetaan etnisten järjestöjen ja maahanmuuttajayhteisöjen toimintaa.

- **Turvallisuus:** Tavoitteena on turvallisuuden tunne sekä kantäväestössä että maahanmuuttajien keskuudessa. Lisätään asiantietoa, tehdään laajasti asennekasvatustyötä ja lisätään asiallista tiedotusta sekä kantäväestölle että maahanmuuttajille. Hyödynnetään yhdyskuntatyötä elinympäristöön vaikuttamisessa ja hyväksytään erilaiset kodit.
- **Nivelvaiheiden kehittäminen:** Kiinnitetään erityistä huomiota nivelvaiheisiin, jotta kotoutumisprosessi jatkuu sujuvasti eri toimintoihin siirryttäessä. Ylläpidetään aktiivista keskusteluyhteyttä eri toimijoiden välillä, jotta syrjäytymistä ja toimintojen ulkopuolelle jäämistä voidaan ehkäistä.

**Keskeiset toimijat:** Kainuun ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, TE-toimistot, poliisi, pelastuslaitos, maahanmuuttajajärjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat, seurakunnat ja uskonnolliset järjestöt, asuntotoimistot ja vuokranantajat, Kela, kunnat ja Kainuun maakunta -kuntayhtymä.



# HELPPOA SUOMEN

Anni Piikki - Mirja Väikesalmi



Simon Chibueze oppitunnilla.



# 5. Maahanmuuttotyön linjausten toteutus ja seuranta

## Toteutus

Tavoitteena on, että linjaukset ohjaavat maahanmuuttotyötä Kainuussa. Linjausten tarkoituksena on olla apuna Kainuun maahanmuuttotyön koordinoinnissa ja organisoinnissa. Maahanmuuttotyön linjausten ja toimenpidesuunnitelmien viestinnästä on huolehdittava, jotta ne tulevat laajasti maakunnan eri toimijoiden tietoon ja sitä myötä käytäntöön.

Kainuun ELY-keskus vastaa maahanmuuttotyön linjausten tiedottamisesta ja jalkauttamisesta. Kansainvälinen työvoima -projektilla on vastuu tiedottamisesta linjausten suhteen. Linjauksista tiedotetaan aktiivisesti virkamiestasolle ja päättäjille yhteisen näkemyksen saavuttamiseksi ja heidän kanssaan käydään keskustelua maahanmuuttotyön kehittämiseksi. Linjauksia käytetään hyödyksi maahanmuuttokeskustelussa eri tahoilla.

Viestinnässä hyödynnetään lisäksi Kainuun alueen maahanmuuttotoimijoiden verkostoa, jonka kautta lisätään toimijoiden tietoisuutta toistensa toiminnasta. Tavoitteena on, että tieto kulkee toimijoiden ja päättäjien välillä kaksisuuntaisesti ylhäältä alas ja alhaalta ylös. Maahanmuuttotyön linjausten toteutuksessa on tärkeää toimijoiden ja päättäjien yhteinen tahtotila.

Maahanmuuttotyön linjausten pohjalta kootaan yhdessä maahanmuuttotoimijoiden asiantuntijaver-

koston kanssa konkreettiset toimenpide-ehdotukset maahanmuuttotyön linjausten toteuttamiseksi. Toimenpide-ehdotusten tavoitteena on priorisoida kehittämiskohteet ja jakaa toimintojen vastuualueet. Toimenpide-ehdotusten laatimista koordinoi Kansainvälinen työvoima -projekti.

## Seuranta

Maahanmuuttotyön linjausten valmistuttua päävastuutahona seurannassa toimii jatkossa Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun ELY-keskusten yhteinen maahanmuuttoasiaintoimikunta, joka seuraa myös Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategian<sup>5</sup> toteutumista. Maahanmuuttajien näkemys ja kokemus tulee ottaa huomioon linjausten seurannassa mahdollisimman laaja-alaisesti. Seurannassa kiinnitetään huomiota myös Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttotoiminnan yhteensovittamiseen ottaen huomioon maakuntien omat erityistarpeet. Maahanmuuttotyön linjauksia tulee tarvittaessa täsmentää esimerkiksi lainsäädännön muuttuessa. Linjauksia päivitetäessä tulee ottaa huomioon yhteisen maahanmuuttopäällikön myötä tiivistynyt yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa.

<sup>5</sup> Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia 2015 valmistui elokuussa 2010.

# Sanasto

## **A-lupa**

A-lupa on jatkuva määräaikainen oleskelulupa, ja se on voimassa kerrallaan enintään neljä vuotta. Lupa oikeuttaa työntekoon Suomessa.

## **Ammatillinen tunnustaminen**

Tutkintojen ammatillisella tunnustamisella tarkoitetaan ulkomaisen koulutuksen tuottaman ammatillisen kelpoisuuden ja pätevyyden tunnustamista haettaessa työtä tai opiskelupaikkaa. Tunnustaminen ei johda automaattisesti virallisen todistuksen tai tutkintotodistuksen antamiseen, vaan se toimii pohjana viralliselle tunnustamiselle. Opetushallitus päättää ulkomaisen tutkinnon tuottamasta virkakelpoisuudesta Suomessa. Opetushallitus toimii myös tutkintojen kansainvälisen vertailun tiedotuskeskuksena. Terveystieteiden ammattihenkilö, joka on suorittanut ammattipätevyyteen johtavan tutkinnon muualla kuin Suomessa, voi tietäen edellytyksin saada laillistuksen tai nimikesuojauksen Suomessa. Tämä edellyttää toimivaltaisen viranomaisen suorittamaa tutkinnon tunnustamista. Terveystieteiden ammattihenkilöiden kohdalla tämä toimivaltainen viranomainen on sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira. Opetushallitus neuvoo pyynnöstä korkeakouluja akateemisen tutkinnon tunnustamiseen liittyvissä kysymyksissä. Korkeakoulujen lisäksi opetushallitus palvelee muita koti- ja ulkomaisia viranomaisia, oppilaitoksia ja yksittäisiä kansalaisia.

## **Ammatinharjoittamisoikeus**

Tietyt ammatit vaativat Suomessa ammatinharjoittamisoikeuden. Tällaisia ammatteja ovat muun muassa julkishallinnon tilintarkastajat sekä asianajajat. Ammatinharjoittamisoikeuden tarvitsevista ammateista on luettelo opetushallituksen verkkosivuilla. Samassa luettelossa on mainittu toimivaltainen viranomainen.

## **B-lupa**

B-lupa on tilapäinen määräaikainen oleskelulupa ja se on voimassa kerrallaan enintään vuoden. Lupa oikeuttaa työntekoon Suomessa.

## **Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa**

Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan tarvitsee ulkomalainen, joka aikoo harjoittaa Suomessa itsenäistä elinkeinoa tai ammattia. Lupaa eivät tarvitse EU:n jäsenmaiden ja niihin rinnastettavien maiden kansalaiset.

## **ETA-maat**

ETA:n eli Euroopan talousalueen muodostavat Euroopan unionin jäsenmaat ja Islanti, Liechtenstein sekä Norja. Eta-sopimus tehtiin vuonna 1994.

## **Etnisten suhteiden neuvottelukunta**

Etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO on valtioneuvoston asettama asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on avustaa ministeriöitä etnisesti yhdenvertaisen ja monimuotoisen yhteiskunnan kehittämisessä. Valtakunnallisen ETNO:n rinnalla toimii seitsemän alueellista etnisten suhteiden neuvottelukuntaa. Pohjois-Suomen ETNO:n toimintaa koordinoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

## **EU-kansalainen ja häneen rinnastettava**

Suomi on EU:n jäsenvaltio. EU-maiden kansalaisilla on vapaa liikkumis- ja työnteko-oikeus unionin alueella. Vapaan liikkumisen säännöksiä sovelletaan myös Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaisiin. Islannin, Liechtensteinin ja Norjan oikeudet perustuvat ETA-sopimukseen. Sveitsin kanssa EU on erikseen tehnyt sopimuksen vapaasta liikkuvuudesta.

## **EURES**

European Employment Services (EURES) on kaikki EU/ETA-maat sekä Sveitsin kattava työnvälitysverkosto. EURES palvelee sekä kaikkia työnhakijoita, jotka haluavat työskennellä ulkomailla että työnantajia, jotka haluavat hakea työntekijöitä toisista EURES-alueen maista. EURES:illa on oma verkkosivustonsa, jossa on työpaikka- ja hakijapankki sekä tietokannat eri maiden työ- ja elinoloista ja alueellisista työmarkkinoista. Työnhakijat voivat jättää työhakemuksensa ja ansioluettelonsa EURES-portaalin hakijapankkiin (CV Search), josta työnantajat voivat etsiä sopivia henkilöitä avoimiin työpaikkoihinsa ja ottaa heihin suoraan yhteyttä. EURES-hakijapankin käytössä olevat kielet ovat englanti, ranska ja saksa. Suoria yhteyksiä voi kuitenkin hoitaa millä kielellä tahansa. EURES-alueen maan kansalainen on toisessa sopimusmaassa tasa-arvoinen paikallisiin työnhakijoihin nähden. EURES-Helpdesk puhelinpalvelun numero on 00800 4080 4080.

## **Kansainvälinen suojelu**

Turvapaikanhakija voi hakea kansainvälistä suojelua turvapaikkahakemuksella. Hakemus esitetään Suomen rajalla tai alueella, ja se käsitellään turvapaikkamenettelyssä.

### **Kausityövoima**

Kausityövoima tarkoittaa työvoimaa, jota työnantajat palkkaavat sesonkiaikana. Viisumivollisen maan kansalainen voi tulla kausityöhön viisumin mukaisesti, enintään kolmeksi kuukaudeksi puolen vuoden aikana. Viisumivapaan maan kansalainen voi työskennellä kausityössä enintään kolme kuukautta puolen vuoden aikana. EU/ETA-maiden ja Sveitsin kansalaiset voivat työskennellä Suomessa. Ulkomaalaislain mukaisesti on ulkomaalaisella, joka tulee marjojen, hedelmien, erikoiskasvien, juuresten ja vihannesten korjuuseen tai turkistarhatyöhön, oikeus tehdä työtä ilman oleskelulupaa enintään kolmen kuukauden ajan. Kyseinen laki ei koske luonnonmarjojen poimintaa, joka ei tapahdu ansiotyönä. Myös metsämarjojen poiminta on kuitenkin vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan mahdollista ilman oleskelulupaa.

### **Kiintiöpakolainen**

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolle UNHCR on myöntänyt pakolaisaseman ja jolle on myönnetty maahantulolupa budjetissa vahvistetun pakolaiskiintiön mukaisesti. Suomen eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiön suuruuden. Määrä on ollut jo vuosia 750. Kiintiöpakolaisen pakolaisaseman vahvistaa YK:n pakolaisjärjestö, minkä jälkeen henkilö uudelleensijoitetaan Suomeen. Kiintiöpakolainen saa oleskeluluvan ja hänellä on Suomessa työnteko-oikeus.

### **Kotouttaminen**

Kotouttamisella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, jotka tähtäävät maahanmuuttajan kotoutumiseen. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä. Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla tavoitteena on, että he pääsevät työelämään ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saadaan suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. TE-toimistot ja kuntien maahanmuuttotyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun. Kunnalla on alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta ja ELY-keskukset huolehtivat suunnittelusta yhteistyössä kuntien ja TE-toimistojen kanssa.

### **Kotouttamisohjelma**

Kotouttamisohjelma on kunnassa tai kuntien yhteis-

työnä tehty asiakirja, joka sisältää kyseisen kunnan osalta kotouttamiseen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet sekä resurssit. Kunta laatii kotouttamisohjelman yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

### **Kotoutuminen**

Kotoutuminen tarkoittaa maahan muuttaneen henkilön sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään siten, että henkilö säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa. Maahanmuuttajan koulutustaso, eri kulttuurien tuntemus ja valtaväestön asenteet vaikuttavat merkittävästi kotoutumisen edistymiseen.

### **Kotoutumiskoulutus**

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta.

Kotoutumiskoulutus toteutetaan pääsääntöisesti työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena siten kuin julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa säädetään. Kotoutumiskoulutusta voidaan järjestää myös omaehtoisena opiskeluna. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä toimialueellaan. Työ- ja elinkeinotoimisto ohjaa maahanmuuttajan työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena toteutettavaan kotoutumiskoulutukseen tai hakeutumaan omaehtoiseen opiskeluun. Kunta voi sekä järjestää kotoutumiskoulutusta että ohjata maahanmuuttajan hakeutumaan joko järjestämäänsä kotoutumiskoulutukseen tai muun toimijan järjestämään omaehtoiseen opiskeluun.

### **Kotoutumissuunnitelma**

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi kotoutu-



missuunnitelmassa voidaan sopia maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutuskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävästä toimenpiteistä.

Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Maahanmuuttajalla on oikeus kotoutumissuunnitelmaan, jos hän on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon julkisesta työvoimapolvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla tai jos hän saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos hänen arvioidaan alkukartoituksen perusteella tarvitsevan suunnitelmaa kotoutumisen edistämiseksi.

### **Maahanmuuttaja**

Maahanmuuttaja on ulkomailta Suomeen muuttanut henkilö, joka on jonkin toisen maan kansalainen tai kokonaan kansalaisuutta vailla oleva henkilö. Yleiskäsite koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

### **Oleskelulupa**

Oleskelulupa on lupa saapua toistuvasti maahan ja oleskella maassa. Lupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten. EU/ETA-maan ja Sveitsin kansalaiset saavat työskennellä Suomessa ilman työntekijän oleskelulupaa eli työlupaa. Muiden maiden kansalaiset tarvitsevat luvan. Oleskelulupa haetaan Suomen edustustosta, TE-toimistosta tai poliisilaitokselta. Luvan voi hakea työntekijä tai työnantaja. Oleskelutapatyyppi merkitään lupaan kirjaintunnuksella. Oleskelulupa voi olla joko määräaikainen tai pysyvä (P). Määräaikainen lupa myönnetään tilapäisenä (B) tai jatkuvana lupana (A). Työnantaja voi kysyä neuvoa paikallispoliisilta lupa-asioissa. Jokaisen oleskelulupaa hakevan on täytettävä oma hakemuslomake ja jokaiselle lapselle on tehtävä oma oleskelulupahakemus. Oleskeluluvan hakeminen on maksullista, joten myös vanhempansa passiin tai matkustusasiakirjaan merkittyjen lasten hakemuksista peritään maksu. Hakemuslomakkeen ja luettelon tarvittavista liitteistä saa edustustosta tai sen voi tulostaa Maahanmuuttoviraston internetsivuilta.

### **Opiskelijastatus**

Opiskelijastatuksen saa ulkomailta Suomeen opiskelemaan tuleva henkilö tietyn edellytyksin. Opiskelija voi olla vaihto-opiskelijana vaihto-ohjelmien tai -sopimusten kautta. Opiskelija voi olla myös vieraileva opiskelija joko itsenäisesti tai vaihto-ohjelmien kautta. Opiskelijastatuksen saaneella on oppilaitoksen myöntämä voimassa oleva opiskelijakortti, jolla hän voi osoittaa opiskelijaoikeutensa myös muihin oppilaitoksiin, esimerkiksi täydentävää koulutusta hakiessaan. Opiskelijastatus antaa myös oikeuksia erilaisiin alennuksiin esimerkiksi matkalippujen hinnoissa ja opiskeluvälineiden tai atk-ohjelmalisenssien hankinnassa. Opiskelija voi tehdä työtä rajoitetusti.

### **Osaamisen tunnustaminen**

Opintoja suorittavalla henkilöllä on oikeus saada osaamisen tunnustamista muualla suoritetuista opinnoista, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään opetussuunnitelman mukaisia. Päätös muualla suoritettavien opintojen tunnustamisesta tulee tehdä ennen mainittujen opintojen aloittamista. Esimerkiksi lukiossa suoritettujen matematiikan tai kielten opinnot ovat tyypillisiä muualla suoritettuja opintoja, joihin voi hakea osaamisen tunnustamista. Myös oppilaskuntatoiminnasta tai muusta järjestö- ja harrastustoiminnasta on mahdollista saada opintoviikkoja tai -pisteitä.

### **Pakolainen**

Pakolaisaseman saa ulkomaalainen, joka on saanut turvapaikan Suomessa. Pakolaisaseman saa myös pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen, joka on otettu pakolaiskiintiössä Suomeen, tai edellä mainitun perheenjäsen, joka on saanut perhesiteen perusteella oleskeluluvan ja joka on katsottava pakolaiseksi. Jos turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, voidaan hakijalle kuitenkin myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella.

### **Pakolaiskiintiö**

Suomeen otetaan pakolaiskiintiössä YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n (YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu) pakolaisiksi katsomia henkilöitä tai muita kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia uudelleen sijoitusta varten. Vuodesta 2001 lähtien Suomen pakolaiskiintiö on ollut 750 henkilöä.

### **Pakolaisstatus**

Pakolaisstatus on pakolaisasema ja se myönnetään Suomessa YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n kautta tuleville kiintiöpakolaisille. Pakolaisstatuksen myöntää UNHCR. Myös turvapaikanhakija saa myönteisen turvapaikkapäätöksen myötä pakolaisstatuksen.

### **Paluumuuttaja**

Paluumuuttaja on Suomen ulkopuolella asuva Suomen kansalainen tai syntyperältään suomalainen (ulkosuomalainen), joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä joihinkin entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin, joilla on suomalainen syntyperä. Viimeksi mainitut ovat kansallisuudeltaan mutta eivät kansalaisuudeltaan suomalaisia.

### **Perheen yhdistäminen**

Suomessa asuva henkilö voi saada perheenjäsenenä Suomeen perheenyhdistämissäännösten perusteella.

### **Rekisteröinti**

EU/ETA-maiden ja Sveitsin kansalaisen on rekisteröidyttävä paikallisella poliisilaitoksella, mikäli oleskelu Suomessa kestää yli kolme kuukautta. Pohjoismaiden kansalaisten rekisteröinti hoidetaan maistraatissa, ja se on tarpeen, jos oleskelu kestää yli kuusi kuukautta. Rekisteröinti tarkoittaa, että Suomessa työskentelevät EU/ETA-maiden sekä Sveitsin kansalaiset merkitään ulkomaalaisrekisteriin. EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten ei tarvitse rekisteröityä paikallispoliisilla, sillä heidät on rekisteröity jo ennen maahantuloa työ- ja oleskelulupien perusteella. Jatkoluvat haetaan poliisilaitokselta. Pysyvästi maahan muuttava työntekijä rekisteröidään vakinaisesti Suomessa asuvaksi, ja hänelle merkitään kotikunta, jos oleskelu kestää vähintään vuoden.

### **Saatavuusharkinta**

Saatavuusharkinnalla pyritään varmistamaan, että työnantaja on ensin yrittänyt saada työvoimaa Suomesta, ennen kuin palkkaa sitä EU- ja ETA-maiden ja Sveitsin ulkopuolelta. Työvoiman saatavuusharkinta on kokonaisuusharkinta, joka sisältää ennakkovalvonnan ja työvoiman saatavuuden arvioinnin. Voimassa olevan lain mukaan työ- ja elinkeinotoimiston tulee osapäätöstä tehdessään selvittää, ettei työntekijän oleskeluluvan myöntäminen estä kyseiseen työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan henkilön työllistymistä. Saatavuusharkinta vaihtelee toi-

mialoittain. Myönteinen osapäätös tarvitaan, jotta työntekijän oleskelu lupa voidaan myöntää. Ennakkovalvontaa suoritetaan selvittämällä muun muassa työsuhteen ehdot ja työnantajan suoriutuminen työnantajavelvollisuuksista.

### **Siirtolainen**

Siirtolainen on pysyvästi toiseen maahan asumaan ja työskentelemään muuttanut henkilö.

### **Siirtotyöntekijä**

Siirtotyöntekijä on henkilö, joka hakeutuu toiseen maahan töihin mutta ei asetu maahan pysyvästi asumaan.

### **Tilapäinen suojelu**

Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen esimerkiksi aseellisen selkkauksen, ihmisten joukkopaon, ympäristökatastrofin tai muun väkivaltilanteen vuoksi. Tilapäisen suojelun antaminen edellyttää, että suojelun tarve voidaan arvioida lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojelun kesto on yhteensä enintään kolme vuotta. Valtioneuvosto päättää yleisistunnossa väestöryhmästä, johon tilapäistä suojelua voidaan soveltaa, sekä ajanjaksosta, jolloin oleskelulupia tilapäisen suojelun perusteella voidaan myöntää.

### **Toimeentulovaatimus**

Toimeentulovaatimus tarkoittaa sitä, että oleskeluluvan hakijalla on oltava riittävä toimeentulo asumiseen Suomessa. EU-lainsäädännössä turvattu toimeentulo on keskeinen elementti maahantuloon liittyvässä sääntelyssä. Toimeentulovaatimuksesta voidaan poiketa, jos laissa on toisin säädetty. Oleskelulupaa ei yleensä myönnetä tai lupa voidaan peruuttaa, mikäli toimeentulovaatimus ei täyty. Toimeentulovaatimus on vahvimmillaan ensimmäistä oleskeluluvan myöntämistä harkittaessa. Jatkolupien kohdalla esimerkiksi tilapäinen turvautuminen toimeentulotukeen tai muuhun vastaavaan toimeentuloa turvaavaan etuuteen ei ole luvan myöntämisen esteenä.

### **Toissijainen suojelu**

Toissijainen suojelu on oleskeluluvan peruste, ja se myönnetään, ellei henkilöä voida palauttaa kotimaahansa ilmeisen hengenvaaran takia. Syitä voivat olla esimerkiksi vaara tulla surmatuksi tai epäinhimillisesti kohdelluksi sekä kotimaassa oleva vaara aiheuttava aseellinen selkkkaus.

### **Turvapaikanhakija**

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus on jätettävä maahan tullessa tai mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen. Päätös turvapaikkahakemuksesta tehdään Maahanmuuttoviraston järjestämien turvapaikkapuhuttelujen perusteella. Kun kolme kuukautta on kulunut turvapaikkahakemuksen jättämisestä, turvapaikanhakija saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, jos hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Jos turvapaikan hakijalla ei ole kyseistä asiakirjaa, hän saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun hän on ollut maassa kuusi kuukautta.

### **Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskus**

Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukset ovat majoituksen ja perustoimeentulon palveluja tarjoavia laitoksia, joissa asuminen on turvapaikanhakijalle maksutonta, mikäli hänellä ei ole tuloja tai omia varoja. Vastaanotto toimintaa koordinoi Suomessa sisäasiainministeriö.

### **Tutkintojen tunnistaminen**

Tutkintojen tunnistaminen on tapa selvittää henkilön osaaminen. Maahanmuuttajan tullessa Suomeen hänen osaamisensa voidaan tunnistaa opintotodistuksia vertaamalla ja hänen taitojaan testaamalla. Näyttötyö on eräs tunnistamismenetelmä. Kun näyttö on onnistuneesti suoritettu, voidaan hakea opetushallitukselta tutkintojen tunnustamista.

### **Tutkintojen tunnustaminen**

Tutkintojen tunnustaminen tarkoittaa päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto antaa Suomessa joko työmarkkinoilla tai jatko-opintoihin haettaessa. Tunnustamisen tekee opetushallitus.

### **Työvoiman vapaan liikkuvuuden periaate**

#### **EU- ja ETA-alueilla**

EU-maiden kansalaiset saavat hakea töitä toisista EU-maista, myös Suomesta. EU-kansalaiset saavat työskennellä toisissa EU-maissa, myös Suomessa, ilman työntekijän oleskelulupaa eli työlupaa. EU-kansalaisten lisäksi oikeus koskee myös muiden ETA-maiden sekä Sveitsin kansalaisia.

### **Ulkomailta rekrytointi**

Työnantajien on mahdollista rekrytoida työvoimaa myös Suomen rajojen ulkopuolelta joko EU/ETA-maista ja Sveitsistä tai näiden ulkopuolelta. Rekrytointiin liittyvissä asioissa työnantajaa auttavat eri viranomaiset, erityisesti EURES-palvelut työ- ja elinkeinotoimistoissa. Lisäksi monet yksityiset työnvälitysyrietykset tarjoavat rekrytointipalveluja maksua vastaan.

### **Ulkomainen vuokratyöntekijä**

Työvoiman vuokrauksessa sovelletaan tilaajavastuulakia riippumatta siitä, hankitaanko vuokratyövoimaa kotimaasta vai ulkomailta. Ulkomaiselta vuokratyöyrietykseltä on hankittava vastaavat selvitykset kuin kotimaiseltakin vuokratyöyrietykseltä. Suomeen lähetettyihin vuokratyöntekijöihin sovelletaan lähetetyistä työntekijöistä annetun lain vähimmäistyöehtoja. Suomalainen tilaaja on velvollinen huolehtimaan sopimuksessaan siitä, että ulkomainen työvoiman vuokrausyritys asettaa tarvittaessa edustajan. Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilla on tietoa ulkomaisen työntekijän luvista ja rekisteröinnistä sekä verotuksesta myös englanniksi, viroksi ja venäjäksi. ETA-alueen ulkopuolisten maiden kansalaiset tarvitsevat Suomessa työskenteleä varten työntekijän oleskeluluvan. Ulkomaalaislaissa on määritelty tarkemmin ne tehtävät, alat ja asemat, joihin liittyy oikeus tehdä työtä ilman työntekijän oleskelulupaa.

### **Viisumi**

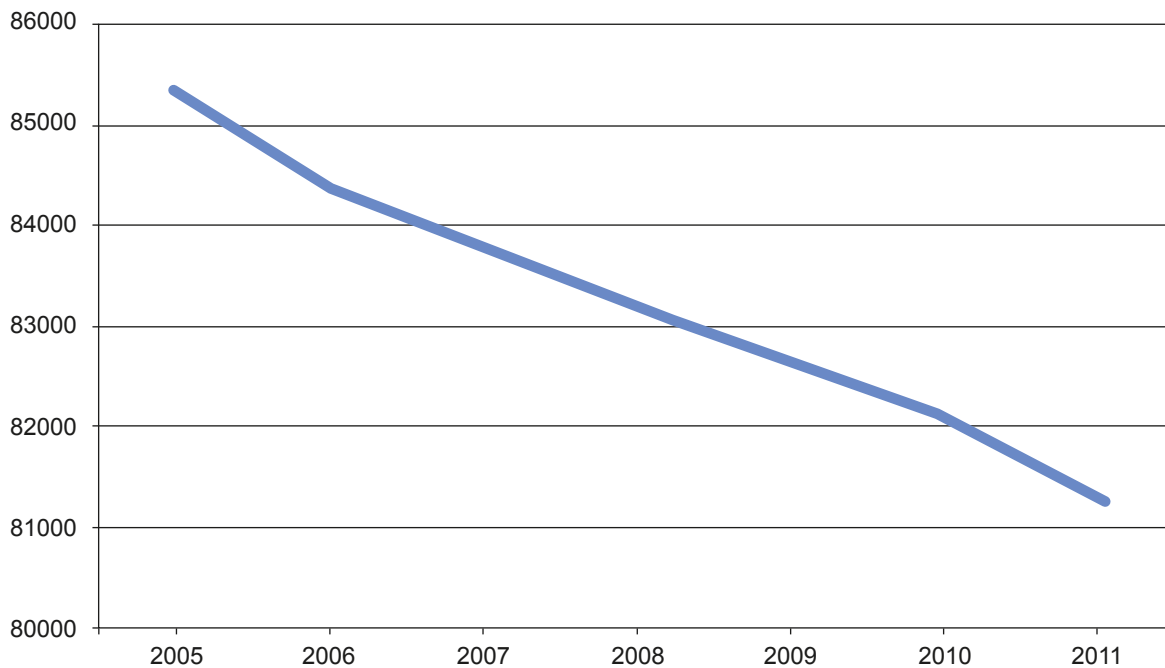
Viisumi on maahantulolupa, jonka tarvitsevat ulkomaalaiset, jotka tulevat Suomeen matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten (enintään kolme kuukautta). Viisumilajeja ovat kauttakulkuviisumi, kertaviisumi, lentokentän kauttakulkuviisumi, paluuviiisumi ja toistuvaisviisumi. Viisumin myöntää toimivaltainen Schengen-jäsenmaiden diplomaatti- tai konsuliedustusto. Viisumi haetaan kohdemaan (Suomi) diplomaatti- tai konsuliedustustosta ulkomailla. Lisä tietoja viisumin hakemisesta, voimassaoloajoista, maksuista ja siitä, minkä maiden kansalaiset ovat viisumivapaita, saa sisäasiainministeriön internetsivuilta.

Lähde: Työperäisen maahanmuuton sanasto, Etelä-Savon ELY-keskus, 2010 ja Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).

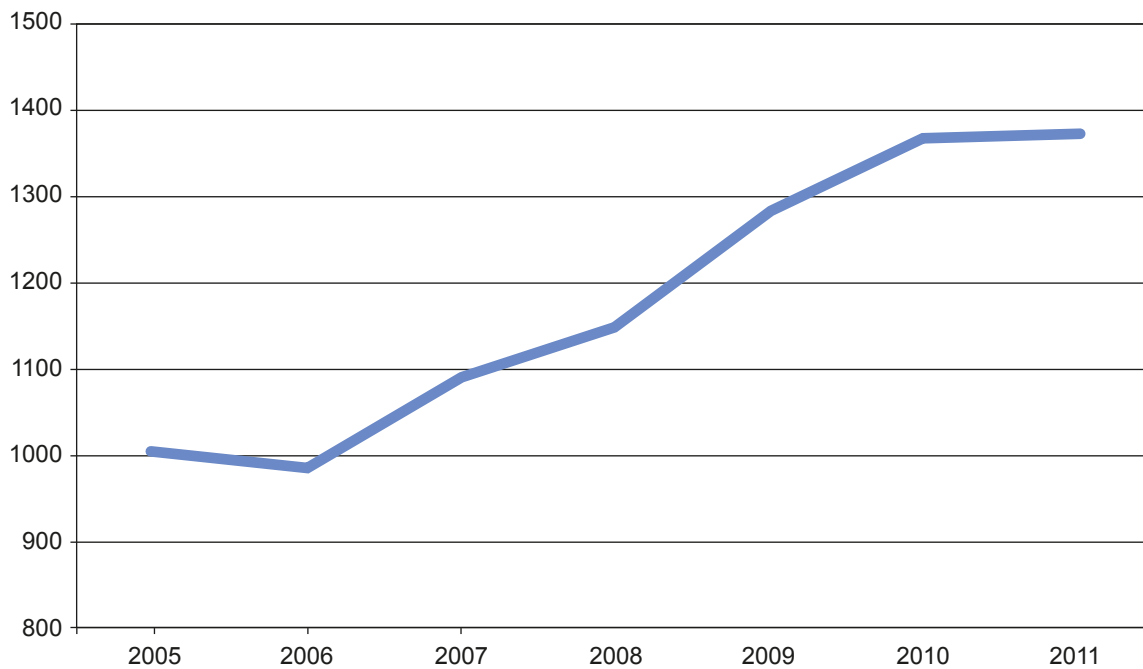
# Lähteet

- Etelä-Savon ELY-keskus (2010) Työperäisen maahanmuuton sanasto, 344 sanaa ja niiden selitykset. Julkaisu on saatavissa Internetistä osoitteesta [http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/matto/home.nsf/files/Työperusteisen%20maahanmuuton%20sanasto/\\$file/Työperusteisen%20maahanmuuton%20sanasto.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/matto/home.nsf/files/Työperusteisen%20maahanmuuton%20sanasto/$file/Työperusteisen%20maahanmuuton%20sanasto.pdf).
- Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma (2006). Työhallinnon julkaisu 371.
- Ohjelma on saatavilla Internetistä osoitteesta [http://www.mol.fi/mol/fi/99\\_pdf/fi/06\\_tyoministerio/06\\_julkaisut/07\\_julkaisu/thj371.pdf](http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj371.pdf).
- Heikkilä, Elli; Pikkarainen Maria (2008) Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaistutkimuksia, A 30. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- HE 3/2012 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja työsopimuslain muuttamisesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120003>.
- Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma (2011), s. 28–30. Hallitusohjelma on saatavilla Internetistä osoitteesta <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>.
- Kainuun maakunta -kuntayhtymä 2009. Kainuun maakuntaohjelma 2009–2014. Ohjelma on saatavilla Internetistä osoitteesta [http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads\\_files/Aluekehitys/Maakuntaohjelma\\_2009\\_2013/Kainuun\\_maakuntaohjelma\\_2009\\_\\_2014.pdf](http://maakunta.kainuu.fi/general/Uploads_files/Aluekehitys/Maakuntaohjelma_2009_2013/Kainuun_maakuntaohjelma_2009__2014.pdf).
- Kainuun maakunta -kuntayhtymä. Turvallisuussuunnitelma 2010–2012. Kainuun ja kainuulaisen turvallisuuden edistämiseksi. Saatavilla Internetistä osoitteesta [http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/uploads/5zw5co6w4gc0\\_1.pdf](http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/uploads/5zw5co6w4gc0_1.pdf).
- Keränen Heikki; Rontti Sami (toim.) (2010) Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia 2015. Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2/2010. Saatavilla Internetistä osoitteesta <http://www.te-keskus.fi/Public/download.aspx?ID=19359&GUID={8C1D4987-FBB4-411A-9813-B1AB9E36A898}>.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 746/2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kansainv%C3%A4list%C3%A4%20suojelua%2A>.
- Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20kotoutumisen>.
- Leveälähti, Samuli; Järvinen, Jari (2011) Osaamisen tarjonnan riittävyys alueilla 2010-luvulla – Arviointia työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaannosta. Työ- ja elinkeinoministeriön raportti 30/2011.
- Pekkala, Sari (2004) Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset. Vatt-keskustelualoitteita, 334. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.
- Perhoniemi, Riku; Jasinskaja-Lahti, Inga (2007) Maahanmuuttajien kotoutuminen 7 vuoden seurannassa. Finnish Journal of Ethnicity and Migration 2:2, 22–23. Helsinki: The Society for the Study of Ethnic Relations and International Migration.
- Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2012) Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen kuntiin osoittamisen strategia.
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2012) Kokemuksia kansainvälisestä rekrytoinneista Suomeen -opas.
- Ulkomaalaislaki (301/2004). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>.
- Ulkomaalaisväestön määrä Kainuussa 2011. Tilastokeskus, Statfin-tietokanta.
- Väestöennuste alueittain 2009–2040. Tilastokeskus, Statfin-tietokanta.

# Liitteet



Kuva 1. Väestön kehitys Kainuussa.



Kuva 2. Ulkomaan kansalaisten määrän kehitys Kainuussa 2005–2011.



Paikkakunta	Määrä	Osuus väestöstä
Koko Suomi	183 133	3,39 %
Koko Kainuu	1395	1,72 %
Kajaani	898	2,36 %
Sotkamo	129	1,21 %
Suomussalmi	122	1,36 %
Kuhmo	109	1,17 %
Vaala	35	1,06 %
Puolanka	32	1,07 %
Paltamo	31	0,81 %
Hyrnsalmi	27	1,01 %
Ristijärvi	12	0,81 %

Kuva 3. Ulkomaalaisten sijoittuminen paikkakunnittain vuoden 2011 lopussa.

Suurimmat väestöryhmät		
Venäjä	524	38 %
Somalia	129	9 %
Kongon dem.tasavalta	83	6 %
Irak	81	6 %
Viro	58	4 %
Ruotsi	56	4 %
Afganistan	48	3 %
Thaimaa	32	2 %
Sudan	31	2 %
Eritrea	27	2 %
Iran	22	2 %

Kuva 4. Suurimmat ulkomaalaiset väestöryhmät Kainuussa.

Suurimmat kieliryhmät			
suomi	79 540	englanti	52
venäjä	771	arabia	43
somali	129	ruanda	42
kurdi	97	persia	35
eesti, viro	69	saksa	34
ruotsi	65	thai	32

Kuva 5. Suurimmat kieliryhmät.

## Maahanmuuttoasiat Suomessa.

Asia	Vastuuviranomainen
Maahanmuuttopoliittiset linjaukset, toiminnan painopisteet	Sisäasianministeri ohjaa maahanmuuttopoliitikkaa valtioneuvoston linjausten mukaisesti
Maahanmuuttohallinto- ja politiikka	Sisäasiainministeriö
Maahanmuuttolainsäädännön kehittäminen	Sisäasiainministeriö
Maahanmuuttoviraston tulosohejaus	Sisäasiainministeriö
Viisumi	Edustusto
Oleskelulupa, Suomen kansalaisen perheenjäsen	Poliisi
Oleskelulupa, Suomessa asuvan ulkomaalaisen perheenjäsen	Maahanmuuttovirasto
EU-kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskelulupa	Poliisi
Työntekijän oleskelulupa	Työvoimapolitiittinen harkinta: Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) Muut edellytykset: Maahanmuuttovirasto
Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa	Elinkeinoon kannattavuuden edellytykset: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) Muut edellytykset: Maahanmuuttovirasto
Turvapaikka	Puhuttelu ja päätös: Maahanmuuttovirasto
Oleskelulupa toissijaisen suojelun ja humanitäärisen suojelun perusteella	Vastaanoton käytännön toiminnan ohjaus ja suunnittelu: Maahanmuuttovirasto Vastaanottokeskusten perustaminen ja lakkauttaminen: Sisäasiainministeriö Kiintiöpakolaisten ja myönteisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin sijoittaminen: ELY-keskukset
Oleskelulupien jatkaminen	Poliisi, erityistapauksissa Maahanmuuttovirasto
Käännittäminen	Rajatarkastusviranomainen, Poliisi, Maahanmuuttovirasto
Karkottaminen	Esitys: Poliisi, rajatarkastusviranomainen Päätös: Maahanmuuttovirasto Täytäntöönpano: Poliisi
Kansalaisuushakemus ja -ilmoitus	Maahanmuuttovirasto
Muutoksenhaku	Hallinto-oikeudet (turvapaikka-asiat Helsingin hallinto-oikeus) Korkein hallinto-oikeus
Kotouttaminen	Työ- ja elinkeinoministeriö, ELY-keskus, TE-toimistot ja kunnat
Koulutus- ja kulttuuripalvelut	Opetusministeriö ja opetushallitus

Lähde: Kokemuksia kansainvälisistä rekrytoinneista Suomeen -opas

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 82/2012				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Ellinoora Neitola Anita Salonen		Julkaisuaika Lokakuu 2012		
		Kustantaja /Julkaisija Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Kansainvälinen työvoima -hanke		
Julkaisun nimi <b>Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015</b>				
Tiivistelmä <p>Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset ovat alueellinen tarkennus valtakunnallisiin maahanmuutto-ohjelmiin. Alueellisesti Kainuun maahanmuuttotyölinjaukset kytkeytyvät Kainuun maakunta -kuntayhtymän laatimaan maakuntaohjelmaan sekä Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategiaan. Kainuulla ja Pohjois-Pohjanmaalla on yhteinen maahanmuuttopäällikkö sekä maahanmuuttoasiaintoimikunta.</p> <p>Maahanmuuttotoimijoiden yhteisenä tavoitteena ja linjausten keskeisenä ajatuksena on, että maahanmuutto nähdään osana positiivista väestökehitystä Kainuussa. Linjauksia laatineen työryhmän tavoitteena on ollut tehdä maahanmuuttotyön strategiset linjaukset kainuulaisista lähtökohdista, kainuulaiseen maahanmuuttotyöhön sopiviksi. Linjausten tarkoituksena on toimia pohjana kaikelle maahanmuuttotyölle Kainuussa; ne ovat kainuulaisten maahanmuuttotoimijoiden yhteinen näkemys siitä, mihin suuntaan maahanmuuttotyötä Kainuussa tulisi viedä.</p> <p>Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset toteutettiin osana Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) hallinnoimaa Kansainvälinen työvoima -projektia. Projektia rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.</p>				
Asiasanat (YSA:n mukaan) Maahanmuutto, Kainuu, elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus				
ISBN (Painettu) 978-952-257-605-7	ISBN (PDF) 978-952-257-598-2	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu) 2242-2846	ISSN (verkkopainettu) 2242-2854
www www.ely-keskus.fi/julkaisut   www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-298-2		Kieli Suomi
Sivumäärä 36				
Julkaisun tilaukset www.ely-keskus.fi/julkaisut   www.doria.fi				
Kustannuspaikka ja -aika Kajaani 2012			Painotalo Kopijyvä Oy, Kuopio	

PRESENTATIONSBLAD

Publikationens serie och nummer Rapporter 82/2012				
Ansvarsområde Närings-, arbetskraft, kompetens och kultur				
Författare Ellinoora Neitola Anita Salonen		Publiceringsdatum Oktober 2012		
		Utgivare / Förläggare Närings-, trafik- och miljöcentralen i Kajanaland		
		Projektets finansör/uppdragsgivare Internationellt arbetskraftsprojekt		
Publikationens titel <b>Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015</b> (Riktlinjer för migrationsarbetet i Kajanaland 2012–2015)				
Sammandrag  Riktlinjerna för migrationsarbetet i Kajanaland är en regional precisering av de rikstäckande migrationsprogrammen. Regionalt sett anknyter riktlinjerna till det landskapsprogram som utarbetats av samkommunen för landskapet Kajanaland samt till Norra Österbottens migrationsstrategi. Kajanaland och Norra Österbotten har en gemensam migrationschef och kommission för migrationsärenden.  Ett gemensamt mål för dem som arbetar med migrationsfrågor och den bärande tanken i riktlinjerna är att migration ska ses som ett led i en positiv befolkningsutveckling i Kajanaland. Den arbetsgrupp som utarbetat riktlinjerna har haft som mål att skapa riktlinjer som utgår från ett kajanaländskt perspektiv och lämpar sig för migrationsarbetet i Kajanaland. Syftet med riktlinjerna är att de ska ligga till grund för allt migrationsarbete i Kajanaland. Riktlinjerna innefattar den gemensamma synen bland dem som arbetar med migrationsfrågor på vilken inriktning migrationsarbetet i Kajanaland bör ges.  Riktlinjerna för migrationsarbetet i Kajanaland har utarbetats som ett led i det internationella arbetskraftsprojektet, som administreras av närings-, trafik- och miljöcentralen (NMT-centralen) i Kajanaland. Projektet finansieras av Europeiska socialfonden.				
Nyckelord (enligt Allärs) Migration, Kajanaland, närings-, trafik- och miljöcentralen				
ISBN (tryckt) 978-952-257-605-7	ISBN (PDF) 978-952-257-598-2	ISSN-L 2242-2846	ISSN (tryckt) 2242-2846	ISSN (webbpublikation) 2242-2854
www www.ely-centralen.fi/publikationer   www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-598-2		Språk Finska
		Sidantal 36 sidor		
Beställningar www.ely-centralen.fi/publikationer   www.doria.fi				
Förläggningsort och datum Kajanaland 2012			Tryckeri Kopijyvä Oy, Kuopio	

## DOCUMENTATION PAGE

Publication series and numbers Reports 82/2012					
Area(s) of responsibility Economic Development, Employment, Competence and Culture					
Author(s) Ellinoora Neitola Anita Salonen		Date October 2012			
		Publisher Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Kainuu			
		Financier/commissioner Internatiol Workforce Project			
Title of publication <b>Kainuun maahanmuuttotyön linjaukset 2012–2015</b> (Immigration Work Policies of Kainuu Region 2012–2015)					
Abstract <p>Kainuu's work-related immigration policies are a regional focusing of national immigration programmes. Regionally, Kainuu's work-related immigration policies are linked to the provincial programme drawn up by the Joint Authority of the Kainuu Region and Northern Ostrobothnia's immigration strategy. Kainuu and Northern Ostrobothnia have a common immigration manager and an immigration committee.</p> <p>The common objective of immigration operators, as well as the main concept of the policies, is to view immigration as a part of a positive demographic development in Kainuu. The objective of the working group preparing the policies has been to formulate strategic work-related immigration policies from local starting points that suit work-related immigration in Kainuu. The purpose of the policies is to form the basis for all immigration work in Kainuu; they represent the views of Kainuu-based immigration operators related to the direction that work-related immigration should take in Kainuu.</p> <p>Kainuu's work-related immigration policies are being implemented as a part of the International Workforce Project administered by the Centre for Economic Development, Transport and the Environment for Kainuu. The European Social Fund is financing the project.</p>					
Keywords Immigration, Kainuu, Centre for Economic Development, Transport and the Environment					
ISBN (print) 978-952-257-605-7	ISBN (PDF) 978-952-257-598-2	ISSN-L 2242-2846	ISSN (print) 2242-2846	ISSN (online) 2242-2854	
www www.ely-keskus.fi/julkaisut   www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-598-2		Language Finnish	Number of pages 36
Distributor www.ely-keskus.fi/julkaisut   www.doria.fi					
Place of publication and date Kajaani 2012			Printing place Kopijyvä Oy, Kuopio		







RAPORTEJA 82 | 2012  
KAINUUN MAAHANMUUTTOTYÖN LINJAUKSET 2012–2015  
KANSAINVÄLINEN TYÖVOIMA -PROJEKTI 2011–2013

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-605-7 (painettu)  
ISBN 978-952-257-598-2 (PDF)

ISSN-L 2242-2846  
ISSN 2242-2846 (painettu)  
ISSN 2242-2854 (verkkójulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-598-2

[www.ely-keskus.fi/julkaisut](http://www.ely-keskus.fi/julkaisut) | [www.doria.fi/ely-keskus](http://www.doria.fi/ely-keskus)

Vipuvoimaa  
EU:lta  
2007–2013



Euroopan unioni  
Euroopan sosiaalirahasto